

7. Про створення Хорольського ботанічного саду : Указ президента України від 11.12.2009 № 1041/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1041/2009> (дата звернення : 18.08.2023).
8. Проект організації території Хорольського ботанічного саду / уклад.: В. М. Онищенко та ін.; ДП «НДПІ містобудування». Київ, 2014. 138 с.
9. Проект створення ботанічного саду в місті Хоролі Полтавської області / уклад.: М. Л. Клестов та ін.; Науковий центр заповідної справи. Київ, 2007. 20 с.

ІНТРОДУКЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН НА СЕЛИТЕБНІЙ ТЕРИТОРІЇ ПОЛТАВЩИНИ

*Антонець М.О., кандидат психологічних наук,
Антонець О.А., кандидат сільськогосподарських наук,
Полтавський державний аграрний університет*

Після закінчення жакливої війни, яку розв'язала рф проти України, багато земель, що зруйновані, потребуватимуть відновлення. Людина згадає справжнє своє призначення, яким благословив її Бог в Еденському саду: «Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, і оволодійте нею» [1, 1М.1:28]. Божа модель господарювання на землі – це Еденський сад. Господь помістив у ньому родину – чоловіка Адама і жінку Єву. Адаму було доручено обробляти й зберігати земний сад: «І взяв Господь Бог людину, і в Еденському раї вмістив був її, щоб порала його та його доглядала» [1, 1М.2:15]. Людина – це не пан і не раб, а садівник, який примножує багатства планети, що були даровані Богом на початку. Принципи Еденського саду необхідно плекати у розвитку сучасного села, особливо після перемоги.

Г. Денисик і А. Кізюн зауважують, що «ландшафти заселених територій або селитебні (від слова «селити», «селитися») ландшафти займають особливе місце у структурі антропогенних ландшафтів» [3]. На сьогодні селитебні ландшафти України сильно постраждали від окупантів, тому відновлення і зміцнення фізичного, психічного і соціального здоров'я українців неможливе без повноцінного харчування.

На селитебних територіях актуальним є введення у культуру субтропічних плодкових рослин, що пов'язане із необхідністю підвищення лікувально - дієтичних якостей продукції садівництва. Враховуючи цінний хімічний склад цих рослин, особливо їх антиоксидантну активність, можна інтродукувати деякі субтропічні рослини на присадибні ділянки господарів.

О. Калініченко стверджує, що «під інтродукцією найчастіше розуміють процес перенесення рослин з регіону їх природного зростання в інші регіони, де вони природно не поширені» [4]. Отже, метою досліджень є вияв перспективності інтродуцентів – деяких субтропічних плодкових культур, що є цінною лікарською сировиною, на селитебній території під Полтавою. Об'єкт дослідження – культурні лікарські рослини, що є субтропічними плодовими. Предмет дослідження – інтродукція цих рослин на присадибній ділянці.

Колекція плодкових субтропічних рослин, що інтродуковані у садибі Антонців, сформована шляхом вегетативного розмноження. Саджанці п'яти видів взяті у Хорольському ботанічному саду восени 2021 року. Таким чином господарі збагачують біорізноманіття Лісостепу України субтропічними видами, вивчаючи біологію і технологію вирощування цих інтродуцентів.

Садоба Антонців знаходиться у селі Сем'янівка. Господарі плекають у домашньому господарстві турботливе ставлення до землі, спираючись на традиції далекого родича Семена Антонця – фундатора сучасного органічного землеробства. Він говорив: «Безвідвалка – це не спрощений обробіток ґрунту, а вищий пілотаж агрономічної майстерності» [7]. Тому «ґрунт обробляється на ділянці мотокультиватором Forte HSD1G-80 із фрезєю. Це дає можливість зберігати родючість ґрунту» [2]. Також протягом вегетації субтропічні рослини підживлювалися екстрактом з гною, що настоювався на воді.

Рис.1. Азиміна трилопатева (*Asimina triloba* (L.) Dunal)

Азиміна трилопатева (*Asimina triloba* (L.) Dunal) з родини аннонових (Annonaceae DC.). Її називають гірським бананом. Це листопадне дерево висотою до 15 м з густим розміщенням гілок. «Як лікарську сировину використовують плоди, листя та насіння плодів» [5]. На присадибній ділянці ростуть два дерева, одне з яких на світліні (Рис.1).

Зизифус звичайний (*Zizyphus jujuba* Mill.) з родини жостерових (*Rhamnaceae* R. Br.). Його ще називають унабі. Це листопадне дерево-кущ висотою до 10 м. Квітки виділяють багато нектару, в зв'язку з чим зизифус є одним з найкращих медоносів. (Рис.2).

Рис.2. Зизифус звичайний (*Zizyphus jujuba* Mill.)

«Рослини *Z. jujuba* відрізняються високою посухостійкістю, стійкі до вірусних та грибкових хвороб, бактеріозів, ракових уражень, не пошкоджуються комахами» [6]. За комплексом біологічно активних компонентів він є унікальним серед плодкових рослин, що культивуються в азіатських та європейських країнах. Зизифус цінується за плоди, що використовуються у харчуванні людини. Їх у свіжому та переробленому вигляді застосовують при лікуванні авітамінозу, цирозу печінки та каміння у нирках. При вживанні його плодів знижується артеріальний тиск, зміцнюються судини, прискорюється відновлення організму після тяжких захворювань. Як лікарську сировину також використовують листя, що заготовляють під час плодоношення. У Біблії написано про подібні рослини: «І буде плід його на їжу, а листя його на ліки» [1, Єз.47:12]. На сьогодні у садибі ростуть п'ять зизифусів. Інтенсивно приріст стебел почався із травня 2023 року.

Інжир звичайний (*Ficus carica* L.) з родини шовковицевих (*Moraceae* Link) зображений на світліні (Рис.3). Інжир – смоківниця або фігове дерево. Рослини мають великі

лопатові листки, що опадають на зиму. «Плоди інжиру вживають в їжу в свіжому та зав'язаному вигляді, використовують для приготування джемів, варення. Як лікарську сировину, використовують листя, що заготовляють під час цвітіння інжиру, супліддя і коріння, що заготовляють восени» [5]. У Біблії розповідається, як фіги були використані для зцілення царя Єзекії. Пророк Ісая сказав: «Візьміть грудку фіг. І взяли й поклали на того гнояка, і він видужав» [1, 2 Цар.20:7]. У садібі ростуть два фігових дерева. За літо приріст стебел склав до 15-20 см кожного місяця.

Мигдаль звичайний (*Amygdalus communis* L.) з родини трояндових (*Rosaceae* Juss.), У країнах Центральної, Південної та Південно-Східної Азії його називають бадам. Мигдалеві горіхи дуже смачні і корисні. На ділянці у садку росте два дерева. Підщепа–гіркий різновид *Amygdalus communis* L. і прищепа – сорт Десертний (Рис.4). «Як лікарську сировину, використовують насіння плодів після їх дозрівання в кінці літа, на початку осені» [5].

Хурма віргінська (*Diospyros virginiana* L.) з родини ебенових (*Ebenaceae* Guer.). Прищепа – сорт Соснівська. «Це дерево до 15-25 м і більше з товстим стовбуром і рихлою кроною. Як лікарську сировину, використовують плоди після їх дозрівання протягом осені і розм'якшення» [5]. У садібі ростуть чотири дерева. На світліні (Рис.5) є одне з них.

Рис.3. Інжир звичайний (*Ficus carica* L.)

Рис.4. Мигдаль звичайний (*Amygdalus communis* L.)

Рис.5. Хурма віргінська (*Diospyros virginiana* L.)

Отже, на селитебних територіях Полтавщини можуть чудово рости і плодоносити такі інтродуценти, як азиміна, зизифа, інжир, хурма і мигдаль. Вони мають лікарські властивості, використовуються у харчовій промисловості і збагачують біорізноманіття Лісостепу України.

Список використаних джерел:

1. Біблія або книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Київ : Українське біблійне товариство, 2002. 1296 с.
2. Антонєць М. О., Антонєць О. А. Вплив родових поселень на розвиток селитебних територій. *Становлення механізму публічного управління розвитком сільських територій як пріоритет державної політики децентралізації* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 28-29 листопада 2019 року). Житомир : ЖНАУ, 2019. С. 24–27.
3. Денисик Г. І., Кізюн А. Г. Селитебні ландшафти: терміни і поняття, їх суть та правомірне використання. *Наукові записки Вінницького педагогічного університету. Географія*. 2011. Вип. 22. С. 5–9.
4. Калініченко О. А. Декоративна дендрологія. Київ : Вища школа, 2003. 199 с.
5. Красовський В. В. Участь Хорольського ботанічного саду в збагаченні біорізноманіття Лісостепу України субтропічними видами плодових та лікарських рослин. *Лікарські рослини традиції та перспективи досліджень* : матеріали IV Міжнар. наук. конф. присвяченої 140-річчю з дня народження П. І. Гавсевича (Березоточа, 13–14 червня 2019 року) / ДСЛР ІАП НААН. Київ : Компринт, 2019. С. 31–34.
6. Красовський В. В., Черняк Т. В., Антонєць М. О., Антонєць О. А. Відмінність зразків *Zizyphus jujuba* mill. у колекції Хорольського ботанічного саду. *Вісник ПДАУ*. 2022. № 1. С. 90–95.
7. Черкас В. М. Автограф на землі : фотоальбом. Полтава : ТОВ «Сімон», 2013. 288 с.

ІНТРОДУКЦІЯ ЛИСТОПАДНИХ МАГНОЛІЙ У КОЛЕКЦІЇ ДЕНДРОФЛОРИ КРИВОРУДСЬКОГО ДЕНДРОПАРКУ

Бабарика В. Г.

КУ ПЗФ Дендропарк «Криворудський» Полтавської обласної ради

Екологічний об'єкт цікавий відвідувачам тоді, якщо він постійно розвивається. Дендрологічний парк відрізняється від інших екологічних установ тим, що його основним завданням є збереження і постійне збагачення колекції дендрофлори. Одним із напрямків є інтродукція екзотів. Це дуже складна справа, але вона варта постійної копіткої роботи по досягненню мети.

Екзоти є обов'язковою компонентою дендропарку. Вивчення екзотичних рослин, які представлені у колекції Криворудського дендропарку, дає можливість вирощувати їх в умовах